

Paul-Henri Spaak: Europees visionair en getalenteerd pleitbezorger

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

De Belg Paul Henri Spaak kan met zijn lange politieke carrière het best worden beschreven als een Europees staatsman.

Na een leugen over zijn leeftijd werd hij tijdens de Eerste Wereldoorlog opgenomen in het Belgische leger. Hij bracht twee jaar van de oorlog door als krijgsgevangene in Duitsland. Tijdens de Tweede Wereldoorlog probeerde hij, nu als minister van Buitenlandse Zaken, tevergeefs de neutraliteit van België te bewaren. Samen met de regering ging hij in ballingschap, eerst naar Parijs en vervolgens naar Londen.

Nadat België bevrijd was, werd Spaak lid van de regering als minister van Buitenlandse Zaken en premier. Al tijdens de Tweede Wereldoorlog had hij plannen ontwikkeld voor het samengaan van de Benelux-landen en direct na de oorlog pleitte hij voor de eenwording van Europa en steunde hij de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en een Europese defensiegemeenschap.

De meest doeltreffende manier om vrede en stabiliteit te garanderen was, volgens Spaak, het verenigen van landen door de ondertekening van bindende verdragen. Als voorzitter van de eerste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (1946) en als secretaris-generaal van de NAVO (1957-1961) kon hij helpen bij het verwezenlijken van deze doelstellingen.

Spaak speelde een belangrijke rol bij het formuleren van de inhoud van het Verdrag van Rome. Op de Conferentie van Messina in 1955 werd hij door de zes regeringen van de deelnemende landen benoemd als voorzitter van de werkgroep die het Verdrag ging voorbereiden.

Carrièrestart in de Belgische politiek

Paul-Henri Spaak werd op 25 januari 1899 in het Belgische Schaarbeek geboren en groeide op in een politiek actieve familie. Zijn grootvader, Paul Janson, was een vooraanstaand lid van de liberale partij, terwijl zijn socialistische moeder, Marie Janson, de eerste vrouw in de Belgische senaat was. Hij had ook een oom, Paul-Émile Janson, die in de politiek zat en eind jaren dertig premier van België was.

Na een leugen over zijn leeftijd ging Spaak tijdens de Eerste Wereldoorlog bij het Belgische leger. Hij werd echter al gauw door de Duitsers gevangengenomen en bracht de twee jaar erna in een krijgsgevangenenkamp door. Na de oorlog ging Spaak rechten

studeren. In die periode ontwikkelde hij ook een voorliefde voor sport en speelde hij zelfs voor het Belgisch tennisteam in het Davis Cup-toernooi van 1922.

Na zijn afstuderen werd Spaak in Brussel bij een advocatenkantoor aangenomen. In 1920 werd hij lid van de socialistische Belgische Werkliedenpartij. Zijn carrière in de nationale politiek nam snel een hoge vlucht en in 1938 werd hij premier van België. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij minister van Buitenlandse Zaken van de Belgische regering die in Londen in ballingschap zat. Nadat hij in 1944 naar Brussel terugkeerde, werd hij minister van Buitenlandse Zaken en premier. In 1945 betrad Spaak het internationale toneel

toen hij werd gekozen als voorzitter van de eerste zitting van de algemene vergadering van de Verenigde Naties. In 1956 werd hij door de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) als secretaris-generaal gekozen.

Bijdrage aan Europa

Spaak stond bekend om zijn talent als redenaar: hij kon mensen doen luisteren en hij beschikte over een hoge mate van overredingskracht. Hierdoor en door zijn visie van Europese samenwerking werd hij een van de grootste sleutelfiguren in het Europees integratieproject.

Het ontstaan van de Benelux

Hoewel na de Tweede Wereldoorlog bijna heel Europa in puin lag, zag Spaak de mogelijkheid om door middel van economische en politieke samenwerking van Europa weer een sterk continent te maken. De oorlog maakte hem duidelijk dat het gezamenlijk werken aan een gemeenschappelijk doel veel productiever was dan met elkaar de strijd aan te gaan. Spaak was een van de mensen die wij nu als grondleggers van de EU beschouwen, omdat hij het potentieel zag in de vereniging van het Europa na de oorlog. Dat bleek al uit de oprichting van de Benelux in 1944.

Terwijl Spaak vanuit Londen actief was, woedde de verwoestende oorlog op het vasteland verder. Samen met zijn collega's uit Nederland en Luxemburg werkte Spaak ondertussen aan een compleet nieuw en uiterst ambitieus project. In 1944 zag de Benelux het licht, d.w.z. de douane-unie tussen België, Nederland en Luxemburg. Het was een eenvoudig idee, maar wel uniek in zijn soort. Binnen de grenzen van de drie landen zou het vrije verkeer van geld, personen, diensten en goederen worden gewaarborgd: een inspiratie voor verdere Europese integratie.

De Conferentie van Messina

In 1955 kozen de Europese leiders op de Conferentie van Messina Spaak als voorzitter van een comité. Dit Spaak-comité was belast met de voorbereiding van een verslag over de oprichting van de gemeenschappelijke Europese markt. Tijdens de Conferentie van Messina stelden de drie Benelux-landen voor Europa te verenigen

op grond van een gemeenschappelijke markt en integratie op het gebied van transport en atoomenergie. Dit verslag-Spaak vormde de grondslag voor de intergouvernementele conferentie over de gemeenschappelijke markt en Euratom in 1956. Vervolgens leidde het tot de op 25 maart 1957 getekende verdragen van Rome naar aanleiding waarvan in 1958 een Europese Economische Gemeenschap werd opgericht. Spaak tekende het verdrag namens België.

Gedurende zijn hele politieke loopbaan pleitte Spaak altijd met klem voor het belang van Europese integratie en de onafhankelijkheid van de Europese Commissie: "Het Europa van morgen moet een supranationaal Europa zijn," verklaarde hij om het "Fouchet-plan" van president De Gaulle uit 1962 van tafel te vegen. Daarin werd gepoogd zowel de toetreding van Groot-Brittannië tot de Europese Gemeenschappen te weren als de supranationale aard ervan te ondermijnen. De Europese eenheid die Spaak voor ogen had, was voornamelijk economisch van aard. De Belgische staatsman streefde naar politieke eenwording, maar niet met alleen de landen van de gemeenschappelijke markt. Daarom was hij tegen verdere maatregelen totdat de economische integratie van Groot-Brittannië in de unie een feit was. Hij trok zich in 1966 terug uit de politiek en overleed in 1972 in Brussel.

Spaak ondertekent in 1965 namens België een Europees verdrag.

Een bevlogen Europeaan

Spaak wordt in de geschiedenisboeken beschreven als de drijvende kracht achter de Europese integratie. Nog voordat sprake was van enige vorm van Europese economische en politieke samenwerking, geloofde hij al in een Europees project. Spaak droeg Europa een warm hart toe en keek verder dan de grenzen van zijn land.